ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Навчально-науковий інститут бізнесу і фінансів

Кафедра економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

«ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ РЕГІОНУ»

Виконала:
здобувачка освітнього ступеня «Магістр»,
освітньо-професійної програми
«Економіка»,
спеціальності 051 «Економіка»,
заочної форми навчання
КРЕВОНОСЮК Анастасія Іванівна

Керівник:
Д-р екон. наук, професор
ВОЛОЩУК Юлія Олександрівна

Оцінка захисту:
Національна шкала _____
Кількість балів ____ Шкала ECTS ___
«____»_____ 2025 р.

Допускається до захисту:
«____»_____2025 р.

Гарант освітньо-професійної програми «Економіка»
Спеціальності 051 «Економіка»
_____ (ВОЛОЩУК Ю.О.)

м. Кам’янець-Подільський, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	5
1.1. Сутність демографічних процесів та чинники формування ринку праці	5
1.2. Теоретико-методичні підходи до аналізу демографічних процесів і трудового потенціалу	15
1.3. Правове регулювання демографічних процесів в Україні	26
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА РИНОК ПРАЦІ РЕГІОНУ	36
2.1. Оцінка демографічної ситуації в Україні та регіоні	36
2.2. Аналіз ринку праці в Україні та регіоні	56
2.3. Аналіз стану зайнятості в аграрному секторі України та регіону	73
Висновки до розділу 2	90
РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗУВАННЯ ДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ РЕГІОНУ	92
3.1. Прогнозування впливу демографічних змін на формування трудового потенціалу регіону	92
3.2. Розробка напрямів підвищення ефективності формування трудових ресурсів	102
Висновки до розділу 3	111
ВИСНОВКИ	114
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	117
ДОДАТКИ	124

ВСТУП

На сьогодні українське суспільство є свідком і учасником цілого ряду політичних, культурних та соціально-економічних трансформацій, що змінили ситуацію у різних сферах життєдіяльності. Структурні зміни, які супроводжувались спадними тенденціями в господарському комплексі посилили напруження в соціальній сфері і негативно вплинули на рівень життя населення всіх регіонів України.

Особливо яскраво ці прояви позначились на соціально-економічному становищі західних областей держави, до яких належить Хмельниччина. Саме забезпечення ефективної зайнятості населення та ефективного функціонування ринку праці виступає основою забезпечення достатнього рівня та якості життя населення та збереження й покращення людського потенціалу будь-якого регіону.

Дослідження сучасних демографічних тенденцій та основних характеристик ринку праці на регіональному рівні виступають одними з провідних проблем сучасних наукових пошуків.

Значна увага дослідженню розвитку ринку праці, вивченню чинників, що на нього впливають, забезпеченню ефективної зайнятості та реалізації трудового потенціалу приділена у працях таких вчених, як: С. Бандур, Д. Богиня, О. Бугуцький, С. Вовканич, М. Долішній, С. Дорогунцов, Т. Заяць, Є. Качан, Г. Купалова, Е. Лібанова, І. Маслова, А. Нікіфорова, В. Онікієнко, І. Петрова, С. Писаренко, У. Садова, Л. Семів, М. Шепотько, М. Юхнович, К. Якуба та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження демографічної ситуація в регіоні та її вплив на формування попиту і пропозиції на ринку робочої сили Хмельницької області.

Для досягнення мети було поставлено такі завдання:

– визначення сутності демографічних процесів та чинників формування ринку праці;

– вивчення теоретико-методичних основ дослідження демографічних процесів;

– вивчення особливостей демографічної ситуації в Україні та регіоні та її впливу на ринок робочої сили;

– аналіз стану зайнятості в аграрному секторі України та регіону

– прогнозування впливу демографічних змін на формування трудового потенціалу регіону;

– розробка напрямів підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Об’єктом дослідження виступає демографічна ситуація, демографічний розвиток та ринок праці регіону

Предметом дослідження є демографічні процеси з точки зору їх впливу на формування попиту і пропозиції на ринку робочої сили у регіоні.

При вивченні та дослідженні були використані наступні методи: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, порівняння, системний підхід, аналітичні методи, методи математичного та статистичного аналізу.

Наукова новизна полягає у наступному: визначено сценарії та напрями підвищення ефективності формування трудових ресурсів регіону.

Розділи даної роботи пройшли апробацію на всеукраїнських наукових заходах і конференціях і опубліковані як тези доповідей на теми: «Демографічна ситуація України: тенденції та фактори впливу» (Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція науковців та здобувачів вищої освіти «Сучасні виклики та перспективи розвитку економіки, підприємництва та торгівлі» (м. Кам’янець-Подільський, 30 квітня 2025 року); «Інновації як чинники трансформації аграрної зайнятості в регіоні». (X Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми бухгалтерського обліку, аналізу, контролю й оподаткування в Україні в контексті сучасних викликів глобалізації». 6 листопада 2025 року. Кам’янець-Подільський: ЗВО «ПДУ», 2025)

Практичне значення. Теоретичні і практичні результати дослідження можуть бути корисні для розробки програм зайнятості регіону, вдосконалення регіональних програм соціально-економічного розвитку у регіонах із схожим соціально-економічним розвитком і для наступних наукових досліджень.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 86 найменувань та додатків. Робота містить 22 таблиці та 21 рисунок. Основний текст роботи викладено на 116 сторінках, загальний обсяг роботи складає 127 сторінок.

ВИСНОВКИ

Український ринок праці стикається з багатогранною кризою, спричиненою демографічним спадом, війною, міграцією та структурною неефективністю. Це впливає як на міські, так і на сільські ринки праці, причому сільські райони переживають депопуляцію, обмежені можливості працевлаштування та значну неформальну зайнятість. Ці тенденції загрожують економічній стабільності та довгостроковій здатності країни до зростання.

Результати дослідження соціально-економічних та демографічних особливостей ринку праці України й Хмельницької області свідчать про системні трансформаційні процеси, зумовлені воєнними подіями, міграцією та технологічними змінами в економіці. Ключовою тенденцією є **формування ринку праці дефіциту**, який розвивається в умовах скорочення чисельності економічно активного населення, високих міграційних втрат і нерівномірного відновлення регіонів. Попри зниження офіційного безробіття до **13,1% у 2024 р.,** показники ринку праці не є індикатором стабілізації, а відображають **вимушене звуження пропозиції праці**, зокрема внаслідок мобілізації, окупації та еміграції.

Ринок праці України характеризується **регіональною асиметрією**. Західні області, включаючи Хмельницьку, демонструють найдинамічніше зростання вакансій (у межах **42-88%**), що зумовлено переміщенням підприємств та внутрішніх мігрантів. Натомість регіони, близькі до зони бойових дій, стикаються з дефіцитом робочих місць та високою конкуренцією за них. Це розмежування формує **внутрішню економічну сегрегацію**, яка загрожує посиленням територіальної нерівності та втратою трудового потенціалу депресивних регіонів.

Сільський ринок праці перебуває у стані довгострокової кризи: зайнятість сільського населення скоротилася з **48,9% у 2019 р. до 41% у 2023 р.**, а тінізація охоплює **понад 68% зайнятих у сільському господарстві**. Скорочення мікро- та малих підприємств і зменшення попиту на робочу силу в 7,5 разів свідчать про **зміну трудомісткості аграрного сектору**, що переходить до технологічної моделі розвитку. Це означає, що перспективи створення робочих місць у

сільському секторі пов'язані не зі збільшенням кількості зайнятих, а з **потребою у кваліфікованих та технічно підготовлених кадрах**.

Демографічні фактори посилюють критичність ситуації. Висока смертність у сільській місцевості (до **24,2‰**), старіння населення (50% - особи пенсійного віку) та значний відтік молоді формують **ризик втрати трудового потенціалу**, що безпосередньо впливає на національну продовольчу й економічну безпеку. У Хмельницькій області ці тенденції посилюються притоком ВПО (120,5 тис. осіб), що змінює структуру споживання, зайнятості та міграційного розподілу робочої сили.

Таким чином, сучасний ринок праці України не може оцінюватися через традиційні показники зайнятості та безробіття. Він формується під впливом **демографічних скорочень, воєнної мобільності, внутрішньої міграції та технологічної модернізації галузей**, що вимагає **нової системної політики зайнятості**: від соціального відтворення трудових ресурсів до розвитку високотехнологічних компетентностей. Саме ці напрямки мають стати основою стратегічних рішень держави та підприємств у післявоєнний період.

Результати дослідження підтверджують, що ринок праці регіону вступив у фазу структурної перебудови, яка визначається демографічними втратами, міграційними потоками, нерівністю між попитом і пропозицією праці та технологічною модернізацією економіки. Хмельницька область демонструє активізацію економічної діяльності, однак ця динаміка супроводжується дефіцитом кваліфікованих кадрів, гендерними диспропорціями та зростанням попиту на професії з високою доданою вартістю.

Регулювання зайнятості потребує нових управлінських підходів, які мають базуватися на розвитку людського капіталу, стимулюванні освітньо-професійної мобільності та підтримці інноваційної економіки. Відхід від пасивної соціальної підтримки на користь інвестицій у компетентності населення формує основу для економічної стійкості регіону в умовах післявоєнного відновлення. Сільськогосподарський сектор, наріжний камінь національної економіки, є особливо вразливим. Незважаючи на зростання сучасних підприємств, таких як СФГ «С-Іванна», сектор страждає від низької заробітної плати, обмежених

кар’єрних перспектив, технологічних змін, що знижують попит на робочу силу, та нестачі кваліфікованого персоналу. Вирішення цих проблем вимагає поєднання розвитку робочої сили, технологічної модернізації та заходів соціальної підтримки сільських громад.

Забезпечення сталого розвитку ринку праці та сільської економіки України вимагає комплексного державного втручання. Ключові пріоритети включають відновлення та утримання працездатного населення, узгодження освіти з потребами ринку праці, сприяння професійній підготовці та самозайнятості, а також створення привабливих умов працевлаштування як у міських, так і в сільських районах. Ефективна демографічна, соціальна та трудова політика матиме фундаментальне значення для післявоєнного відновлення країни, економічної конкурентоспроможності та соціальної стабільності.

Пріоритетними шляхами реалізації державної політики щодо забезпечення зайнятості сільського населення в Україні має стати підтримка економічного розвитку сільських територій та створення сприятливих умов для підвищення рівня зайнятості сільського населення шляхом стимулювання розвитку різногалузевої структури зайнятості, урізноманітнення сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності; розвитку тваринництва та вирощування водних біоресурсів (аквакультура); впровадження нових виробництв, в першу чергу переробних; надання різноманітних побутових, інформаційно-комунікаційних послуг та інших видів діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пиріг Л. Людність України крізь призму демографії та охорони здоров'я. Сучасність. 2004. №10. С. 100-111
2. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри: (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика): Енциклопедія / Упоряд. Ю. І. Римаренко. К.: Довіра, 1998. 912 с
3. Стельмащук Л.С. Особливості прояву сучасних видів міграції населення. Молодий вчений. № 4 (19). Частина 2. 2015. С. 62-66
4. Економічна демографія. URL: http://bukvar.su/ostalnye-referaty/106500-Ekonomskaya-demografiya.html
5. Іляш О. І. Щодо підвищення ефективності регулювання ринку праці у прикордонних районах західних регіонів України. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень при Президенту України. URL: http://www.niss.gov.ua/articles/1293
6. З Якими Викликами на Ринку Праці Зіштовхуються Європа та Україна у 2024 році? https://kyivconsulting.com/ua/insights/the-labor-market-challenges-in-europe-and-ukraine
7. Міністерство фінансів України. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/2025/
8. Сервіс пошуку роботи №1 в Україні. Work.ua. https://www.work.ua/
9. Бачинська М., Теслюк, Р. (2024) Демографічні детермінанти трансформації ринку праці сільських та селищних громад карпатського регіону України. *Економіка та суспільство*, (66). 2024. С. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-66-93. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4648
10. Гудзеляк І.І. Основи демографії: навч.-методичний посібник для самостійної роботи студентів. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 81с. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Hudzeliak-I.-Osnovy-demohrafii.pdf
11. Слівінська Н. М. Соціально-економічні та демографічні чинники реалізації трудового потенціалу регіону: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.09.01 – демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика; Донецький національний університет, Донецьк, 2003, 22 с.
12. Марченко І. С. Інфраструктурна підтримка розвитку ринку праці України: [монографія] К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2013. 150 с
13. Пасевич Ю. В. Сучасний стан та просторові відмінності в забезпеченні трудовими ресурсами господарського комплексу Волинської області. *Науковий вісн. Східноєвр. нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. Серія : Географічні науки. 2013. № 6. С. 105–1

14. Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грішнова О. А., Керб Л. П. Управління трудовим потенціалом. Навч. посіб. КНЕУ, 2005. 403 с. URL: https://buklib.net/books/27382/
15. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини. URL : http://pidruchniki.ws/14400912/ekonomika/zaynyatist_naselennya_bezrobitty
16. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. / Е. М. Лібанова та ін. Київ : Український центр соціальних реформ. 2006. 138 с
17. Кифяк В.І., Василичук М.І., Шкрібляк Д.Ю. Проблема трудової міграції в Україні та шляхи вирішення. Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. 2019. Випуск 37.С. 169-170
18. Лукашевич М. П. Соціологія економіки. Підручник. Київ: Каравела, 2015. 288 с.
19. Крилова І. Г. Економічні засади забезпечення зайнятості сільського населення в регіоні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.07.02 – економіка сільського господарства і АПК / Миколаївський державний аграрний університет. Миколаїв, 2016. 20 с.
20. Європейська соціальна хартія (переглянута). URL:http://zakon3.rada.gov.ua/ laws/show/994_062
21. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. Київ: НІСД, 2018. 472 с.
22. Human Development Index, HDI). URL: https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI
23. Українське суспільство: міграційний вимір: нац. Доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухин НАН України. К., 2018. 396 с.
24. Сембер С.В. Використання трудового потенціалу в умовах структурної перебудови економіки (на матеріалах міста Ужгорода) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.09.01 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / С.В. Сембер. Львів, 2000. 20 с
25. *Дідур К.М. Особливості формування персоналу аграрних підприємств. Економіка та держава. 2012. № 5. С. 82-86*
26. Валлін Я., Месле Ф., Адамець С., Пирожков С. Нова оцінка втрат населення України протягом криз 1930-х та 1940-х років. Демографія та соціальна економіка. 2005. №2. С. 7-29
27. Демографічний перехід. URL: http://www.geograf.com.ua/glossary/ suspilno-geografichni-terminy/demografichnij-perekhid
28. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
29. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» № 2811-XII від 21.11.1992 зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/ 2811-12#Text

30. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» № 2017-III від 05.10.2000 зі змінами та доповненнями. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T002017
31. Закон України «Про зайнятість населення» № 5067-VI від 05.07.2012 зі змінами та доповненнями. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text
32. Закон України «Про відпустки» № 504/96-ВР від 15.11.1996 зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2% D1%80#Text
33. Закон України «Про прожитковий мінімум» № 966-XIV від 15.07.1999 зі змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text
34. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року». від 30 вересня 2024 р. № 922-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80#Text
35. Антонова О.Р. формування та реалізація демографічних процесів в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 10. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1326
36. Про затвердження Стратегії демографічного розвитку в період до 2015 року. (б. д.). Офіційний вебпортал парламенту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/879-2006-п#Text
37. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію людського розвитку». (б. д.). Офіційний вебпортал парламенту України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#Text
38. Переш І., Шандор Т.-К. Правові аспекти регулювання демографічних процесів в Україні в умовах екстраординарних правових режимів: аналіз правових викликів та рішень. URL: http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/380/11699/26587-1?inline=1
39. Вектич В.А. Дефіцит робочої сили в Україні в контексті демографічного розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 68. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-40
40. Наумова М. А., Гончарук Н. С. Демографічна ситуація в Україні як фактор розвитку ринку праці. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2020. Вип. 39. С. 76–82. DOI: https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-39-14
41. Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грішнова О. А., Керб Л. П. Управління трудовим потенціалом. Навч. посіб. КНЕУ, 2005. 403 с. URL: https://buklib.net/books/27382/
42. Статистичний збірник «Розподіл постійного населення України за статтю та віком» за 2022 р. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/06/roz_nas22.pdf

43. Смертність в Україні утричі перевищує народжуваність у 2024 році. URL: https://opendatabot.ua/ analytics/birth-death-2024-6
44. Длігач А. Нас 25 мільйонів: або що чекає на Україну. 10 вересня 2024 р. URL : https://lb.ua/blog/andrii_dlihach/633992_25_milyoniv_abo_shcho_chekaie.html
45. Соціально-демографічна ситуація в Україні: шляхи подолання наслідків війни. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demohrafichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannya
46. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/*
47. *Державна служба статистики в Хмльницькій області. URL: https://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm*
48. Матяш . Запланований на 2023 рік перепис населення проведуть після війни, - демограф. 2022. URL: https://lb.ua/society/2022/12/26/540380_zaplanovaniy_2023_rik_perepis.html
49. В Україні живе 37,3 мільйона осіб – оцінка уряду. 2020. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2020/01/23/7238191/
50. Як скоротилась кількість населення України під час війни: підрахунки соціологів. 2023. URL: https://visitukraine.today/uk/blog/2023/how-the-population-of-ukraine-decreased-during-the-war-sociologists-estimates
51. Офіційний сайт Фонду народонаселення ООН. URL: https://www.unfpa.org/data/world-population/UA
52. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Населення та міграція. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm
53. Соціально-демографічна ситуація в Україні: шляхи подолання наслідків війни. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demohrafichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannya
54. *https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI*
55. Стратегія регіонального розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки. *https://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83.pdf*
56. Твердохліб Г. Майбутнє України: мінімум дві дитини у родині і 300 000 мігрантів до країни щороку, кажуть демографи. 2023. URL: https://www.holosameryky.com/a/hto-vidbuduje-ukrajinu/7369376.html
57. Трудова міграція: чи побільшає українських заробітчан у 2022 році. 2022. URL: https://eba.com.ua/trudova-migratsiya-chy-pobilshaye-ukrayinskyh-zarobitchan-u-2022-rotsi/

58. Кількість загиблих та поранених цивільних осіб в Україні у липні 2025 року досягла місячного максимуму за останні три роки – спеціалісти ООН з прав людини. URL: https://ukraine.un.org/uk/299761
59. Ювенальні прокурори: 631 дитина загинула в Україні внаслідок збройної агресії рф. URL: https://gp.gov.ua/ua/posts/yuvenalni-prokurori-631-ditina-zaginula-v-ukrayini-vnaslidok-zbroinoyi-agresiyi-rf
60. Operational Data Portal. Ukraine Refugee Situation. URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine
61. Веб-сайт Радіо Свобода. Верещук розповіла, скільки дітей, незаконно вивезених до Росії, повернули в Україну. 2023. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-vereshchuk-dity-vyvezeni-do-rosiji/32541019.html
62. Соколова-Стех Г. Як війна впливає на прихисток дітей-сиріт в Україні. 2022. URL: https://www.dw.com/uk/sistema-bula-paralizovana-ak-vijna-vplivae-na-prihistok-ditejsirit-v-ukraini/a-63553401
63. VisitUKRAINE. Скільки іноземців в'їхало в Україну у 2023 році та з яких країн приїздили найчастіше? 2024. URL: https://visitukraine.today/uk/blog/3270/skilki-inozemciv-vixalo-v-ukrainu-u-2023-roci-ta-z-yakix-krain-priizdili-naicastise
64. Соціально-демографічна ситуація в Україні: шляхи подолання наслідків війни. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demohrafichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannya
65. Державна служба статистики України. Ситуація на ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості у 2022 році . : https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm
66. Інфляційний звіт. Квітень 2024 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q2.pdf
67. Три чверті роботодавців відчувають дефіцит кадрів в Україні. Європейська Бізнес Асоціація. URL: https://eba.com.ua/try-chverti-robotodavtsiv-vidchuvayut-defitsyt-kadriv-v-ukrayini/
68. Добробут у компанії та дефіцит кадрів. Work.ua. URL: https://www.work.ua/news/ukraine/2667
69. *Трекер економіки України під час війни. URL: https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/*
70. Державна служба зайнятості. URL: https://www.dcz.gov.ua/stat/stattrend
71. Хмельницький обласний центр зайнятості. URL: https://khm.dcz.gov.ua/
72. Романчук С. Шалені зарплати та дефіцит кадрів: що відбувається на ринку праці України. Загіття. 22 жовтня 2024 р. URL: https://zagittya.com.ua/shaleni-zarplati-ta-deficit-kadriv-sho-vidbyvayetsia-na-rinky-praci-ykrayini/
73. Думанська В. П. Освіченість та народжуваність: взаємодія у соціо-демографічному просторі. *Демографічні та соціальні дослідження*. URL: https://dse.org.ua/arhcive/11/17.pdf

74. Кабінет Міністрів України. Розпорядження № 286-р «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-p#Text
75. Сидоренко В. В. Кваліфікаційний розрив (skills gap) на ринку праці України: стан та механізми його подолання. Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки». 2024. Вип. 28(57). DOI: https://doi.org/10.58442/2218-7650-2024-28(57)
76. Міністерство освіти і науки України, Український державний центр міжнародної освіти. Іноземні студенти в Україні під час війни (2022–2023). URL: https://studyinukraine.gov.ua/uk/international-students-in-ukraineduring-wartime-2022-2023/;
77. Млюзан Т. Кадрова криза в Україні: чи врятують ринок праці трудові мігранти? Mind.ua. 23 жовтня 2024 р. URL: https://mind.ua/openmind/20280540-kadrova-kriza-v-ukrayini-chi-vryatuyut-rinok-praci-trudovi-migranti
78. Ринок праці в умовах війни: демографічні виклики для України // Укрінформ. 25 вересня 2024 р. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3909003-rinok-praci-v-umovah-vijni-demograficni-vikliki-dla-ukraini.html
79. Патика Н. І., Германюк Н. В. Зайнятість сільського населення в сучасних умовах: нові виклики й пріоритети забезпечення. А*гросвіт* № 23, 2024. С. 28-39
80. Сільське господарство України за 2022 рік: статистичний збірник. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/09/ S_gos_22.pdf
81. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва у 2022 році: статистичний збірник. Київ: Державна служби статистики України, 2023. 120 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/12/Dsvsmm_22.pdf
82. *Info Sapiens https://www.sapiens.com.ua/*
83. Центр економічної стратегії. URL: https://ces.org.ua
84. Бачинська М., Теслюк, Р. (2024) Демографічні детермінанти трансформації ринку праці сільських та селищних громад карпатського регіону України. *Економіка та суспільство*, (66). 2024. С. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-66-93. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4648
85. Кревоносюк А. Демографічна ситуація України: тенденції та фактори впливу. Сучасні виклики та перспективи розвитку економіки, підприємництва та торгівлі: зб. наук. пр. Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти (м. Кам'янець-Подільський, 30 квітня 2025 року). Кам'янець-Подільський: Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 2025. 396 с. С. 23-28.

86. Кревоносюк А. Інновації як чинники трансформації аграрної зайнятості в регіоні. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку, аналізу, контролю й оподаткування в Україні в контексті сучасних викликів глобалізації: зб. матеріалів X Міжнародної науково-практичної конференції. 6 листопада 2025 року / за наук.ред. ректора, доктора юридичних наук, професора А. Івановської. Кам'янець-Подільський: ЗВО «ПДУ», 2025. 468 с. С. 274-277.